

APRIL 1965 HÄFTE 4

Social- medicinsk tidskrift

FYRTIOANDRA ÅRGÅNGEN

Abortutredningens direktiv

I samband med neurosedyntagedien forcerades det fram en femte abortindikation som komplettering till de övriga. Den var onödig. Avgörande var de omedelbara medicinska åtgärderna. Tack vare dem förebyggdes ett upprepande. Samtidigt föreslog sakkunniga instanser och många i riksdagen att en översyn av hela abortlagen skulle beslutas. Bl. a. borde en förnyad granskning av abortindikationerna ske och den nya erfarenheten av medikamentellt vållade skador på fostret noggrant beaktas. Men de judiciella kraven på omedelbar lagkomplettering vann i regering och med nöd även i riksdagen. Resultatet räddade prestige med smal marginal. Den sakliga motiveringen för en total översyn var ändå så övertygande att beslut därom snart nog var att förutse.

Men när utredningen — efter fördröjning — till sist kom till stånd hade nya vindar blåst och andra aspekter dominerat. Fastän den artificiella och omogna agitationen för fri abort och por-

nografi inte ser ut att ha någon positiv opinion bakom sig, fick den i utredningsdirektiven tjänstgöra som ett slags huvudmotiv för revision av abortlagen.

"Abortlagen och spörsmål som sammanhänger därmed föranleder i vårt land en livlig offentlig debatt. Härvid har under senare tid framförts åtskilliga förslag till ändring av abortlagstiftningen i den ena eller andra riktningen."

Senare konstateras med rätt eller orätt att abortfrågan är ett samhällsproblem av starkt kontroversiell karaktär vilket gör en ingående analys av de etiska värderingarna bakom skilda uppfattningar till en av utredningens uppgifter.

"De utvidgningar av möjligheten till abort som har gjorts under lagens giltighetstid torde emellertid vara att se som uttryck för förskjutningar i det allmänna betraktelsesättet i riktning mot en friare abortlagstiftning. Tiden är nu inne att överväga om en ytterligare liberalisering bör ske. Därmed syftas på en reform i den riktningen att kvinnans egen inställning i abortsituationen skall tillmätas ökad betydelse."

Den gravida kvinnans dominerande roll i alla situationer som gäller henne själv och det foster hon bär på, kan väl ingen bestrida. Men det levande fostret kan inte förbigås eller behandlas som en obekväm och irriterande polyp. Nya överväganden i denna fråga måste vara av högsta prioritet vid en översyn och anpassning av abortlagstiftningen. Detta hade kunnat framhållas i direktiven utan hänvisning till den s. k. debatten.

Direktiven innehåller i övrigt en rad väl motiverade anvisningar om undersökningar och klarlägganden rörande den nuvarande lagens tillämpning och verkningar. Uppmärksamheten inriktas på i huvudsak samma principiella problem som tidigare behandlats i abortutredningarna från 1944 och 1953. Mer än tidigare betonas dock vikten av tidiga ingripanden och ett snabbt administrativt förfarande. Samtidigt framhäves kvinnans rätt att själv och oberoende av yttre påverkningar bestämma.

”Många skäl talar för att kvinnan under ett mycket tidigt graviditetsstadium i princip får rätt att själv bestämma, om hon vill föda det väntade barnet. Även med denna principiella utgångspunkt kan dock särskilda villkor för abort behöva uppställas, bl. a. i syfte att skapa bästa möjliga garantier för att en abortansökan verkligen uttrycker kvinnans egen inställning. Hon måste såvitt möjligt skyddas mot otillbörliga påtryckningar från andra personers sida. Under en därefter följande period av havandeskapet skulle abort få ske enligt i stort sett det regelsystem som nu gäller och under den sista delen av graviditetstiden skulle abort liksom nu begränsas till nödsituationer. Utredningen bör emellertid vara oförhindrad att pröva även andra lösningar.”

Härutöver rekommenderar direktiven viss straffrättslig granskning samt slutligen att frågan om samhällets abortförebyggande åtgärder ingående skall behandlas.

Direktiven *binder* utredningen genom anvisning om s. k. liberalisering av nu gällande regler.

I en centralt betydelsefull del av utredningskomplexet, nämligen den om de antikonceptionella (preventiv-) medlen kommer direktiven med otillräckliga och diffusa anvisningar.

”Utvecklingen i frågan om antikonceptionella åtgärder har också stort intresse, när det gäller att bedöma de allmänna förhållanden under vilka abortlagens regler fungerar. Denna utveckling bör därför belysas samt formerna för preventivmedelsrådgivningen och omfattningen därav beröras.”

I stället för att endast belysas och beröras av utredningen kommer de nya antikonceptionella metoderna definitivt att — om nödig kunskap inhämtas — finnas ge hela abortfrågan och kvinnans frihet samt hennes rätt och andel i densamma en helt ny innebörd. Det var illa att preventivtablettens betydelse inte begripits i justitiedepartementet innan direktiven skrevs. I september 1964 frisläppte medicinalstyrelsen dessa medel på receptmarknaden. Numera förstår inte bara några experter vad detta betyder utan flertalet upplysta människor börjar inse eller åtminstone ana att en helt ny epok begynn timer. Konsekvenserna kan ej överblickas och har veterligen ej analyserats. Utan tvivel bör den tillsatta utredningen därför *börja* med att försöka klarlägga dessa konsekvenser innan man tillåter den konventionella utredningslunken att ta överhand.